

Старогръцки език

НФ

2020-2021

Автори

8.

Херондас

Херондас (1-ва пол. на III в. пр. Хр.) е единственият античен мимограф, от когото са останали цели произведения.

До края на XIX в. от него е имало само няколко кратки цитата в литературата (Стобей, Атений и др.).

През 1889 в Египет е открит папирус, в който са разчетени някои ценни, непознати дотогава гръкоезични текстове (като „Атинската държавна уредба“ на Аристотел).¹ Там се оказват и осем мима от Херондас: „Сводницата“, „Съдържателят на публичен дом“, „Учителят“, „Жертвоприносителки/Жени в храма на Асклепий“, „Ревнивата“, „Две приятелки“, „Обущарят“, „Сън“. Действията обикновено се развиват в малоазийските градове на континента или островите: Кос (II, IV) и може би Ефес.

Мимът е кратко драматическо произведение – сценка, представяща ситуация от градското всекидневие. Съдейки по оцелялото от Херондас, мимовете са фрагментарни: авторът не се стреми да развие фабула, както е в драмата, а по-скоро, чрез размяна на няколко реплики или кратък монолог, да покаже характери (социални портрети).

Самата дума „мим“ (μῖμος) при Есхил² означава „подражание“, а при Демостен – актьор³. По същото време Аристотел я употребява в смисъла ѝ на „диалогично поетическо/литературно произведение“.⁴

Преди Херондас мимове са писали споменатите в Аристотеловата „Поетика“ Софрон и Ксенарх. От тях не е оцеляло почти нищо, но Софрон е бил известен като любим автор на Платон.⁵ Самият Херондас може би е гледал на себе си като продължител на сатирика Хипонакт от Ефес (VI в. пр. Хр.) – както изглежда от казаното в края на „Сънят“. Затова пише на архаичен йонийски и в холияб (поетическият размер, с който си е служел Хипонакт). След него в холиямби пише и баснописецът Бабрий (II в. сл. Хр.)

Сигурно е бил четен и харесван през елинизма и в римско време. Ето едно изказване на Плиний Млади (I в. сл. Хр.):

¹ Датира се към края на I в. сл. Хр. (Кнох, стр. 77). Първото издание е от 1891 г. (F.-G. Kenyon. „Classical texts from papyri in the British museum“).

² „Едонци“ – фр. 55; при Страбон, стр. 479 В.

³ „Комически актьори и автори на срамни песни, съчинявани, за да се размиват гостите“ (Втора олинтийска реч, 19; превод Цв. Грозев, 1982/2006).

⁴ 1447b 10: „Така ние не бихме могли да назовем с общо име мимовете на Софрон и Ксенарх и сократическите беседи...“ (Ал. Ничев, 1975/1993).

⁵ „Изглежда Платон пръв е донесъл в Атина книгите на мимографа Софрон, които дотогава били пренебрегвани от елините, и му подражавал в изобразяването на характерите; тези книги били намерени под възглавницата му“ (Диоген Лаерций III, 18. Превод Т. Томов, 2002; стр. 98).

„... наскоро четох твоите гръцки епиграми и мимиямби... Имах чувството, че държа в ръцете си Калимах или Херод [Херондас], или нещо по-добро, ако има такава.“⁶

Литература:

Herondas. Mimes. Texte établi par J.A. Nairn et traduit par L. Lalou. Paris 1928/1991.

Herodes, Cercidas and the Greek holiambic poets. Edited and translated by A.D.

Кнох. London; HUP, 1953.

На български:

Б. Богданов. „Литературата на елинизма“, 1979/1997 (стр. 119-124)

В. Бешевлиев. „Писма и документи на папирус“. „Наука и изкуство“, 1985 (преводи на „Стопанинът на леките жени/Съдържателят на публичен дом“ и „Учителят“ - стр. 192-202).

Г. Кацаров. „Развигор“, 1921; бр. 35-37 (преводи на „Сводницата“, „Даскала/Учителя“, „Ревнивата“)

Н. Радева в „Антична литература. Енциклопедичен справочник“ (1988)

...

Из

„Сводницата“

κεῖ δ' ἐστὶν οἶκος τῆς θεοῦ· τὰ γὰρ πάντα,
ὅσσ' ἔστι κου καὶ γίνετ', ἔστ' ἐν Αἰγύπτῳ·
πλοῦτος, παλαιστρη, δύναμι[ς], εὐδία, δόξα,
θέαι, φιλόσοφοι, χρυσίον, νεηνίσκοι,
θεῶν ἀδελφῶν τέμενος, ὁ βασιλεὺς χρηστός,
Μουσηῖον, οἶνος, ἀγαθὰ πάντ' ὅσ' ἂν χρήζηι,
γυναῖκες, ὀκόσους οὐ μὰ τὴν Ἄιδεω Κούρην
ἀστέρως ἐνεγκεῖν οὐραν[ὸς] κεκαύχηται,
τὴν δ' ὄψιν οἶαι πρὸς Πάρι[ν] κοτ' ὤρησαν

„А там е на богинята домът; и всичко,
каквото има някъде и става, е в Египет.
Богатство и палестри, сила, климат, слава,
и зрелища. Младежи и философи, злато,
светилище на брата и на сестрата, цар добър.
Музей, вино, каквито още хубости сърце ти иска.
Жените са – кълна ти се в момичето на Хадес -
като звезди; и колкото Уран не притежава.
Подобни на онези, които бяха отишли при Парис...“

⁶ „Писма“ IV, 3. Превод В. Тодоранова. „Народна култура“, 1984 (стр. 120)